https://doi.org/10.60056/SE.2025.2.154-157

Елица Миланова. *Митологични метаморфози*. Пловдив: Арена Принт, 2024. 196 с. ISBN 978-619-7413-44-1.

The monograph is an intriguing, topical linguocultural study, which highlights and analyzes in detail leading components of the Chinese and Slavic mythological pictures of the world, as these are reflected in the entire diverse spectrum of their possible explications: fiction, cinema, visual arts, computer and board games, online content. The interdisciplinary approach and generalizations that prove the formation of a collective world mythology, replacing the ethnospecifics of cultural memory, are of interest to a wide and diverse circle of specialists.

Key words: linguoculturology, intercultural communication, Chinese mythology, mythological picture of the world.

Монографията *Митологични метаморфози* на Елица Миланова е изключително интригуващо лингвокултурологично изследване, в което се открояват водещи компоненти от китайската и славянската митологична картина на света. Знаковите детайли са майсторски извлечени от целия разнороден спектър на възможната им експликация: художествена литература, кино, визуални изкуства, компютърни и настолни игри, онлайн съдържание.

Предисловието въвежда в темата, очертава параметрите на анализите. Заявена е репрезентация на митологичните картини и елементите им, съпоставка на емотивните нагласи и образните представи за митологичните същества в различни дискурси на масовата култура, превърнала се „не просто в потребител, а в съавтор на митологичните образи, което води до промяна на възприятията за тях и рефлектира върху установени културни модели на поведение и мислене“ (с. 4).

Идеята и целта на подобна смела и видимо трудна разработка е да се *повдигне* фокусът на (просто) описанието на характерологичния митологичен реквизит и да се отиде по-далеч. Това означава да се маркира и осмисли сегашното му неспокойно битие – модификацията и изкривяването на образите, актуализацията и адаптацията им – като рефлексия на динамиката в съвременната реалност. Една съвсем различна реалност, изцяло подвластна на универсалната виртуалност, в която митологията непрестанно и активно регулира функциите си и търси мястото си. Преосмислена и преобразувана, тя създава и внедрява свой нов арсенал. Алтернативен, доизмислен, понятен в мащаб (за повече хора, за много култури, на повече езици), т.е. унифициран, глобален.

Доказателствени са тенденциите за смесване на китайските и славянските митологични образи със западноевропейските, както и общото пренасяне на етностереотипи върху митологичните образи. Това, от своя страна, активизира преиначените митологични ресурси, които съвсем закономерно се превръщат в полезен, интересен, фин лингводидактичен инструмент за чуждоезиково и културологично обучение.

Всяка от **петте части**, изграждащи монографията, по-своему и в последователност дърпа нишките на търсенията.

Стартовата част (*За нуждата от митологията*, 7–14) проследява прозрачната още нужда на предците ни от митология – като техен плах първи опит да си обяснят произхода на заобикалящия ги свят. Появата на митовете е и повратен момент в историята на човечеството – свидетелство за пробуждащата се нужда на човека да надскочи базовите си инстинкти за елементарно оцеляване, за нуждата му да опознава и овладява околното. Раждането на митологията е доказателство за колективни емоции и рефлексии, за абстрактно мислене и творческо начало, оформящи т. нар. „митологично съзнание“, най-ранния стадий в културното и цивилизационно развитие на човека (7–8). Древните представи за света, заложени в митовете, се организират в система чрез обобщаване и повторяемост на архетипни основи. Така те лесно, включително и на емоционално ниво, се усвояват и припознават в лингвокултурната общност като „свои“, като носители на паметта на етноса.

Очертани са смисловите граници на полисемантичното понятие *мит* и неговите градивни елементи: *митоним*, *митологема* и *архетип* (9–10). Посочени са „събирачите“ на митове, благодарение на чийто труд единиците митологично знание от древността са оцелели, митологичните сюжети са описани, а митологичните същества са отнесени към съответния пантеон. Представени са и теоретиците на митологията, работили в различни направления и изучавали я в различни посоки, търсейки пресечни точки със структурализма, антропологията, психоанализата, символизма. Особено интересни са подходите на изследователите на китайската митология.

Два раздела са посветени на срещата на митологията със съвременния човек и неговия информационен свят. Очевидно е, че митологичното съзнание вече не е посредник за опознаване на света, а ресурсите на древногръцката, западноевропейската, англо-саксонската и скандинавската митология са преекспонирани. Във фокуса остават китайската митология и славянската митологична картина на света, оценена като *нишова* (с. 13). И едната, и другата имат потенциала да привлекат вниманието както на членовете на собственото си лингвокултурно пространство, така и на представителите на чужди култури: „възприемат се като екзотични и „свежи“, задоволяващи потребността от постоянно обновяване на преживяванията, характерна за представителите на поколенията Милениум и Z, които към момента съставляват по-голямата част от населението на света“ (с. 14). Във всички случаи влиянието на митологичното знание върху живота на съвременния човек е дълбоко, макар и неосъзнато, а митологични елементи или цели митологични вселени присъстват в различни дискурси на масовата култура на XXI век.

Втората част (*Митологични метаморфози: от ларва до имаго*, 15–28) регистрира натиска върху културната памет и върху самата структура на мита, които са атакувани и от културната интерференция, и от фабрично настроените *интерпретации* на изкуствения интелект. Резултатът, изследван в трета част, е явен: характерологични изкривявания на образите, поемащи неочаквани и неприсъщи им смислови и емоционални акценти (*Митология и трансмедиен сторителинг*, 29–77). Точно е схематизирана трихотомията „информационно изкривяване – езикова личност – културна памет“. Голям и важен е изводът за последствията от това взаимодействие – промяна и последваща постепенна подмяна на колективната културна памет. Поставен е въпросът за превенцията срещу маргинализация на митологичните пластове, застра-

шени от забвение вследствие загубата на културна значимост. Откроени в сериозна група са факторите, водещи към такъв негативен развой.

Цялата четвърта част, разгърната върху прилагане на маркетингови методи, съдържа собствени проучвания с целеви групи потребители на митологично съдържание (*Митология и маркетингови стратегии: зона на пресичане*, 78–124). С оригинални стъпки (създаване на потребителски персони, карти на емпатията, диференциални стратегии) е натрупан показателен материал, осигуряващ надеждност на разсъжденията и изводите. В отделна целева група влизат преподаватели от всички сфери и нива на образование, ангажирани с преподаване на китайски или славянски езици, култури и литератури. Засегната е и нелеката им роля – в новата образователна парадигма преподавателят поема функциите на фасилитатор и геймификатор на обучителния процес (с. 123).

Последната част е изцяло посветена на лингводидактиката и мястото на митологията в хода на практическото обучение по език и (етно)култура – митологични миймове, митология и трансмедиен сторителинг в учебния процес (*Лингводидактологичен потенциал на образите от китайската и славянската митология: зона на пресичане*, 125–158). Предложени (и онагледени с фигури и илюстрации) са множество съвсем конкретни практико-приложни стратегии за геймификация и интеграция на митологичните извори в съвременния образователен пазар – чрез визуализация, игрови модели, атрактивни куизове и примерни задания, схеми на адаптация за мултимедийно представяне, тактики за привличане на вниманието и концентрация или за осигуряване на време за разведряване и авторефлексия.

Параграфите представят своеобразни *решения на проблемите* и са изцяло в синхрон с убеждението, че „за да бъде извадена от рисковата зона, [митологията] трябва да бъде представена не като набор от факти, а като градивен материал за дейности, интересни и емоционално близки на обучаемите“ (с. 126). Неминуемо следва да бъде отчитана онази непрекъсната „сензорна жажда“, която е една от основните черти на съвременните дигитални поколения.

В **Заключението** стегнато са обобщени основните идеи, а механизмите на човешката когниция и митологичното съзнание са определени като сложни, но дълбоко рефлексивни и (не)осъзнато насъщни. Показателен за духа и маниера на изследването е цитатът: „Метаморфната същност на митологията ѝ осигурява дълговечност и време за рефлексия през периодите на относителен покой, за да може да „улови“ културните смисли на времето, да се пренастрои и да оцелее. Митологията е жив организъм, реагиращ на средата. Доказателство за това е присъствието ѝ и в XXI век – вече не като познавателен инструмент за овладяване на света, а като градивен елемент за нови светове“ (с. 159). Именно така нареченият от автора „фермент на мита“ е пазител на митологичните образи – те мимикрират, приемайки различни форми, придобиват способности да се включват в нови сюжети, но точно по този начин оцеляват и доста находчиво се приспособяват към моментните нужди на съвременните общества, чиито интереси, нужди, навици са устойчиво глобални.

В този дух съвсем закономерен изглежда интелигентно изведеният и аргументиран общ извод, който наистина заслужава да се подчертае специално – в ход е изработването на универсални и универсализирани (усвоени според националните стереотипи) образи, т.е. свидетели сме на формирането на колективна световна митология, подменяща етноспецификите на културната памет.

Списъкът с **използваната литература**, в който са концентрирани 134 заглавия по проблематиката, има своя самостоятелна стойност. Стриктно са посочени използваните интернет ресурси и източниците на изображенията.

Основните части са придружени от две прелюбопитни **приложения**.

В *Митологичен показалец* (161–182) са изведени над 100 познати и непознати (от китайската и славянската митология) фантастични същества, божества, зли и добри духове, великани, чудовища, дракони, повелители на морета... Информацията ги представя, описва, търси връзки помежду им, препраща към контексти и превъплъщения.

Експериментът *Животът на Нюуа Създателката като водопроводчик на земята* (183–184) е оригинален завършек на цялото митологично приключение. Приложено е правдоподобно CV на бившата богиня Нюуа (с адрес Небето, Китай (и космосът), email: the_creator_of_humans@gmail.com), която в момента е скучаеща безработна, преситена от небесната липса на хаос. По образование е майстор (самоук, но с божествен опит) в сътворението и възстановяването, има препоръки от Божествения отдел по огнени стихии и космически ред, има трудов стаж като ремонтьор на небесата. Владее грънчарството, умее да идентифицира и отстранява течове, да управлява природни стихии, обича да танцува (с тигри и лъвове), да плува (с дракони), да лети (с феникси), да променя формата си, да говори с животни. Използва природен, божествен и древнокитайски език. След хилядолетия на хармония като богиня, кандидатства за по-земна, по-практична работа. С работно време и заплата. Официалният документ е адресиран до господин Ван Шен – Мениджър човешки ресурси, Тян Лун – Водоснабдяване ООД...

Книгата представлява сериозно, но много приятно предизвикателство и, извън всякакво съмнение, е успешна. Нещо повече. За справяне с подобна тема са нужни наблюдателност и особен усет, остър ум, освободено образно мислене. И живо въображение. Стилът на автора допълва ефекта – мисълта е ясна и ярка, езикът е точен и жив, формулировките са прецизни. Цялото изследване заслужава уважение. Привлича вниманието и блестящо защитеният, преработен и също издаден като книга („Лингвокултурологичен потенциал на митонимите в руския и китайския език“) дисертационен труд на Елица Миланова. Според думите ù, рецензираната тук монография е неговото естествено продължение (с. 4).

Научно-приложният характер и методическата насоченост на *Митологични метаморфози* на Елица Миланова предпоставят, от една страна, несъмнената ù полезност в обучението на студентите-китаисти. От друга, като интердисциплинарна по зададеност, тя представлява интерес за широк и разнороден кръг специалисти.

Assoc. Prof. Maya Kuzova, PhD
ORCID: 0009-0005-3238-5923
Web of Science ResearcherID: NMJ-7333-2025
Department of Russian Studies
University of Plovdiv “Paisii Hilendarski”
Plovdiv, Bulgaria
e-mail: m_kuzova@uni-plovdiv.bg